1. Заједничка безбедносна и одбрамбена политика ЕУ – ЗБОП

Заједничка безбедносна и одбрамбена политика Европске уније - ЗБОП (Common Security and Defence Policy - CSDP) је део Заједничке спољне и безбедносне политике ЕУ - ЗСБП (Common Foreign and Security Policy – CFSP) и успостављена је у циљу афирмације улоге ЕУ као важног глобалног фактора, са препознатљивом спољном политиком и цивилно-војним ресурсима за управљање кризама, превенцију конфликата и одржавање међународног мира и безбедности. ЗБОП је интегрални део свеобухватног приступа ЕУ управљању кризама који, поред цивилних и војних капацитета, укључује и политичке, дипломатске, правне, развојне, трговинске и економске инструменте. Овако широк спектар инструмената и средстава неопходних за ефикасно управљање кризама, ставља ЕУ у јединствену позицију у односу на остале међународне актере.

Како се свет и Европа суочавају са новим безбедносним изазовима и све комплекснијим и несигурнијим окружењем, ЕУ је у претходном периоду предузела кораке у циљу даљег развоја и јачања ЗБОП. Основе за овај развој поставила је "Глобална стратегија ЕУ за спољну и безбедносну политику" из јуна 2016. Конкретнија разрада уследила је усвајањем "Плана имплементације у области безбедности и одбране", којим су као стратешки приоритети постављени: одговор на екстерне конфликте и кризе, изградња капацитета партнера и заштита ЕУ и њених грађана. ЕУ је у децембру 2016. усвојила и амбициозни "Пакет одбране", кога чине три међусобно повезана елемента - примена "Плана имплементације у области безбедности и одбране", "Европски акциони план одбране" и јачање сарадње ЕУ и НАТО.

До данас је у оквиру ЗБОП покренуто 38 операција за управљање кризама, а у овом тренутку (децембар 2020) 17 је активних, од чега 6 војних операција и 11 цивилних мисија. Ове операције, поред очувања мира, превенције конфликата и јачања међународне безбедности усмерене су и на подршку владавини права и борбу против кријумчарења људи и пиратства (више информација о ЗБОП могу се наћи на https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/35285/eu-strengthens-cooperation-security-and-defence_en).

2. Допринос Републике Србије Заједничкој безбедносној и одбрамбеној политици ЕУ (ЗБОП)

На основу обавеза из Преговарачког поглавља 31, Република Србија остварује висок степен сарадње са институцијама ЕУ и државама чланицама у оквиру Заједничке безбедносне и одбрамбене политике ЕУ. Активно учествује у скоро свим њеним областима и на тај начин потврђује своје стратешко опредељење за чланство у Европској унији као поуздан и лојалан партнер, дорпиносећи глобалном миру и безбедности. Учешћем у ЗБОП истовремено се унапређују оперативни капацитети Републике Србије, јача интероперабилност са чланицама ЕУ и пружа подршка домаћој наменској индустрији и истраживачким потенцијалима.

Република Србија подржава све промене које се у ЕУ покрећу у циљу јачања ЗБОП, а које су покренуте усвајањем Глобалне стратегије ЕУ и Плана имплементације у области

безбедности и одбране - Европски акциони план одбране (European Defence Action Plan), Координисани годишњи преглед (Coordinated Annual Review on Defence - CARD) у области одбране и посебно Стална структурна сарадња (Permanent Structured Cooperation - PESCO) су пројекти и иницијативе које Србија активно прати и подржава, спремна да се активно у њих укључи.

Основ за развој сарадње и активно учешће Републике Србије у ЗБОП постављен је 2011. године, потписивањем важних споразума са ЕУ у овој области: 1) „Споразума између Републике Србије и ЕУ о безбедносним процедурама за размену и заштиту тајних података" (потписан 26. маја 2011. године, ступио на снагу 1. августа 2012. године) и 2) „Споразума између Републике Србије и ЕУ којим се успоставља оквир за учешће Републике Србије у операцијама ЕУ за управљање кризама" (потписан 8. јуна 2011. године, ступио на снагу 1. августа 2012. године). Потписивањем ових споразума створена је правна основа и изграђено неопходно поверење за укључивање Републике Србије у различите области деловања у оквиру ЗБОП.

Војска Србије тренутно учествује у три мултинационалне операције ЕУ са 17 припадника: 1) EUTM Somalia (6 припадника, учешће од 25. априла 2012.г); 2) EUNAVFOR Somalia – Operation ATALANTA (4 припадника, учешће од 6. априла 2012.г) и 3) EUTM RCA (7 припадника, учешће од 15. децембра 2016.г).

У складу са настојањима Републике Србије да пружи активан допринос регионалној и глобалној безбедности, а у складу са обавезама из преговарачког поглавља 31 (Спољна, безбедносна и одбрамбена политика), у току је рад на успостављању законског и институционалног оквира који би омогућио учешће цивилних структура у мултинационалним операцијама. У плану је усвајање посебног Закона о учешћу цивила у мировним операцијама и формирање посебне организационе јединице у Министарству спољних послова.

Европска одбрамбена агенција - EOA (European Defence Agency - EDA) је агенција ЕУ која има кључну улогу у развоју одбрамбених капацитета, унапређења одбрамбених технологија, истраживања и развоја и јачања тржишта одбрамбене технологије и опреме. Учешћем у различитим иницијативама и програмима EOA, Република Србија настоји да унапреди интероперабилност са државама чланицама ЕУ, побољша наменску индустрију и истраживачке потенцијале домаћих института, оствари технолошку модернизацију српских оружаних снага, а тиме доведе и до унапређења војних и одбрамбених способности. Република Србија је једна од само четири државе нечланице ЕУ које су са EOA закључиле Административне аранжмане (2013.године).

Република Србија је приступила и концепту Борбених група ЕУ, односно борбеној групи HELBROC, коју предводи Грчка, а чланице су још Бугарска, Украјина, Румунија и Кипар. Борбена група HELBROC је своје капацитете ставила на располагање ЕУ у првој половини 2020. године.

2. Глобални безбедносни изазови

Догађаји на политичко-безбедносном глобалном плану од почетка XXI века (као што су терористички напад у Њујорку 2001. године, дешавања током Арапског пролећа, сукоби на Блиском Истоку и појава тзв. „Исламске државе – ISIL или DAESH", променили су свет у многим аспектима. Данашњи безбедносни изазови постали су транснационални и глобални, односно погађају истовремено више земаља и региона и превазилазе оквире држава, региона и континената. Конфликти међу државама у којима је доминирала употреба конвенционалних војних снага, иако и данас присутни, све више уступају место „невојним" опасностима као што су тероризам, организовани криминал, управљање енергетским ресурсима, сајбер и хибридно ратовање, пролиферација оружја за масовно уништење, али и глобалним изазовима попут сиромаштва, епидемија и климатских промена. Постојећи конфликти и кризна жаришта у свету су последица нагомиланих економских и политичких проблема који се манифестују у све израженијим поделама на разним нивоима, што све упућује на императив партнерства у изградњи глобалног мира и безбедности.

У том смислу, у Министарству спољних послова се прате и анализирају глобални, регионални и локални безбедносни изазови, претње и ризици са свим импликацијама по безбедност Републике Србије, а посебно питања глобалног тероризма, енергетске безбедности и сајбер безбедности.

Народна скупштина Републике Србије је 27. децембра 2019. године ратификовала Стратегију националне безбедности и Стратегију одбране Републике Србије, која је усклађена са Глобалном стратегијом ЕУ.

Србија препознаје УН као кључни форум за међународну сарадњу у борби против тероризма, подржава принципе Глобалне стратегије УН за борбу против тероризма, а посебно сегмент који се односи на мере за јачање међународне сарадње, односно „удруживање" националних, регионалних и међународних напора. Србија подржава и спроводи све усвојене резолуције ГС УН о мерама за борбу против и превенцију међународног тероризма. Када је реч о европској сарадњи, Србија је потписница бројних конвенција којима се регулишу сузбијање и борба против тероризма, затим Споразума о стратешкој сарадњи са EUROPOL-ом и чланица је Егмонт групе. Закључком Владе Републике Србије 4. октобра 2018. године прихваћен је текст Заједничког Акционог плана за борбу против тероризма за Западни Балкан. Србија је чланица Глобалне коалиције у борби против „Исламске државе – DAESH" и до сада је пружила помоћ у облику донација војно-техничких средстава и обуке ирачких официра.

Енергетска безбедност обухвата поуздано, сигурно, ефикасно и квалитетно снабдевање енергијом и енергентима, као и успостављање услова за поуздан и безбедан рад и одрживи развој енергетских система и енергетског сектора уопште. Енергетска безбедност једне земље не може се посматрати издвојено од региона у ком се она налази, нити од шире међународне заједнице којој географски и на друге начине припада. У условима глобализације светске привреде, политичке кризе се све више преливају на поље економије, а самим тим, енергетике и енергетске безбедности. Србија са великом пажњом разматра све пројекте који нашој земљи могу да обезбеде стабилно снабдевање енергентима, пре свега природним гасом, а нарочито пројекте у којима РС

није крајњи корисник, већ земља кроз коју ће се одвијати транзит и бити чвориште ка другим земљама у региону у циљу обезбеђења енергетске стабилности. Србија се принципијелно залаже да се заједничким снагама, идејама и посвећеношћу размотре све могуће опције како да се унапреди енергетска безбедност у региону и шире, као и начине обезбеђивања сигурног и одрживог снабдевања енергентима, нарочито природним гасом.

Република Србија активно учествује у свим међународним телима и форумима посвећеним питањима информационе безбедности - била је члан УН Групе владиних експерата за период 2015-2016. година, док је тренутно активни члан УН Отворене радне групе за питања информационе безбедности, Форума за сајбер експертизу, као и ОЕБС Неформалне радне групе за изградњу мера поверења у области сајбер безбедности. У складу са Националном стратегијом информационе безбедности, а у циљу доприноса међународној безбедности у сајбер домену, Република Србија се труди да подржи све иницијативе од значаја (попут Париског апела за поверење и безбедност у сајбер простору), истовремено уз задржавање балансиране позиције када су у питању различити, често супротстављени, ставови блокова земаља у овој области.

У оквиру надлежности Сектора за безбедносну политику прате се и активности одређених међународних безбедносних организација и иницијатива на европском и ваневропском простору, укључујући Организацију Уговора о колективној безбедности (ОДКБ), Шангајску организацију за сарадњу (ШОС) и регионалне безбедносне иницијативе попут Процеса сарадње министара одбране Југоисточне Европе (SEDM), Форума за сарадњу држава Западног Балкана у области одбране (SEEC) и Америчко-Јадранске повеље (А5).